

A close-up portrait of an elderly man with a thick, grey beard and hair. He is looking directly at the camera with a serious expression. He is wearing a dark blue velvet jacket over a light blue shirt, with a light-colored, fringed scarf draped around his neck. His hands are clasped together in front of him, resting on a light-colored surface. The background is a plain, light-colored wall.

Leopoldo Pomés

No era pecat
Vivències d'una mirada

Leopoldo Pomés

No era pecat

Vivències d'una mirada

Edicions 62

Barcelona

© del text, Leopoldo Pomés Campello, 2019
© de les fotografies, Leopoldo Pomés Campello
Autor representat per Silvia Bastos SL, Agencia Literaria

Amb la col·laboració de Lúdia Penelo.

Primera edició: maig del 2019

© d'aquesta edició: Edicions 62, s.a.,
Diagonal, 662-664 – 08034 Barcelona
www.edicions62.cat
info@edicions62.cat

Composició: Realització Planeta

DIPÒSIT LEGAL: B. 9.806-2019
ISBN: 978-84-297-7770-3

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats.

ÍNDEX

ENTRANTS

<i>La foscor, la llum i la carn</i>	
Soldats italians	13
El fred d'un tret a l'esquena	14
El rei del Poblenou	15
Déu ho veu	16
L'elegància amb una bata senzilla	18
Convocant l'esperit de la mare	19
Quina barra!	21
<i>Propósito de enmienda</i>	24
Minyones	25
Mitges negres i iogurts	27
Mary Martin i el dimoni	29
L'agulla de la tieta	32
Un gelat per Setmana Santa	34
Clavells vermells, sabates d'agulla	36
La copa de la casa	38
L'amor que arribà en ascensor	39
Mes de maig, mes de les flors, mes de Maria	40
El terrat	43
Fugir de la llum	48
Modest Urgell, una història d'amor	49
Una foto entre vinyes	53
Una «excursió» al cementiri	54
Avinguda de la Llum	57
<i>Notes caloroses</i>	
El meu primer estiu a Lloret de Mar (1947)	62

Una oliva indigesta	63
Els Banys Ventura	64
Les franceses	66
La Puñalada	69
El tío Alberto	72
<i>Dau al Set</i>	
Modest Cuixart	74
Antoni Tàpies	75
Joan Ponç	78
Atmosfera Joan Brossa: la màgia tangible	83
Lluís Maria Riera	89
Josep Cercós	89
PRIMER PLAT	
<i>El cinema</i>	
Somiar amb els ulls oberts	93
L'espectador	95
Qui no s'ha enamorat al cine?	97
Berlanga	98
<i>La fotografia</i>	
La fotografia determinant: Potax	100
Galerías Layetanas, 1955. Eduardo Cirlot	101
Ramon Dimas	102
Una fotografia irreplicable als Encants	104
La Karin. Una carta transcendent	105
Leopoldo Rodés i com va créixer	
Studio Pomés	107
Una aparició: Margit Kocsis	109
Rodatge a Venècia (i primer còlic nefrític)	111
Més de Margit	114
Nico	115
<i>Matador</i>	117
<i>Menjar és una festa. Experiències gastronòmiques</i>	
La vocació, les vocacions	120
Alain Chapel	120
El senyor Paco. El 7 Portes	121

Aperitius memorables	125
Primer còctel	126
L'estiu	128
El tiet Joan i la tieta Paca	129
Dolor i plaer	131
Tendències i influències gastronòmiques	132
Alfonso Milá	134
Influències decisives	136
Creacions culinàries il·lustrades	140
Les persones i els escenaris	140

SEGON PLAT

Freixenet

Agents i artistes	145
Parella impossible	147
Els artistes	148
Alejandro Sanz	149
Gabino Diego – Demi Moore	150
La senyora Caballé	152
Estrella Morente	153
Pierce Brosnan	153
Pilar López de Ayala	154
Gene Kelly	155
Gwyneth Paltrow	159
Els clients	161

Barcelona, protagonista

Treballs estimulants amb en Víctor Sagi	164
Cerimònia del Campionat Mundial de Futbol 1982 a Barcelona	165
La Candidatura dels Jocs Olímpics de Barcelona 1992	167
El paper fonamental de Leopoldo Rodés	170

POSTRES

Les dones

La culturista	173
---------------	-----

Escultura blanca i la poesia	175
<i>Vidre de nit</i> o poemes d'absència	177
Tery i l'«operació pastanaga»	178
Viatge a Itàlia. La Lydia	182
Isabel Cordero	184
«Primera Comunió» a la Fundació Miró	187
Maquillatge incomplet	190
Jill Carter	191
Patates fregides (1970)	192
Paralelisme Chaplin – Pomés	194
<i>Els irrepetibles</i>	
Dr. Josep Maria Jaén. Una mirada que viu	197
Suri	198
Federico Correa	202
Oscar Tusquets	208
Xavier Valls	211
Tres trobades amb Alberto Closas	212
María Bofill	213
Johan Cruyff	216
Alexandre Cirici Pellicer	217
El <i>living</i> de Balmes	219
<i>Més amics</i>	
Una illa a la societat barcelonina	222
Cinquanta anys després	224

CAFÈ, COPA I PETITS FOURS

<i>Moments surrealistes</i>	
Bar A Lo Loco	227
Entrecots de quilo	233
Tocinillo	238
Picasso. Conèixer un famós	240
Còlics hepàtics i Aston Martin	245
Hedonisme	246
<i>Curriculum professional de Leopoldo Pomés</i>	249

LA FOSCOR, LA LLUM I LA CARN

Soldats italians

A finals de la Guerra Civil, els soldats italians varen entrar a Vilassar de Mar com a «alliberadors» i, a més, tenien un posat que podia semblar molt simpàtic. El primer record d'aquesta suposada virtut que li havien atorgat els veïns, més pel cansament i el dolor de tres anys de guerra que no pas perquè fos veritat, va ser un deliciós pastisset de crema que repartien des de la porta del cinema del poble on m'estava. M'hi va acompanyar l'àvia i aquest és l'únic record que conservo d'ella. Va estar molt bé. L'endemà, aquells soldats es van instal·lar a prop de casa amb una olla immensa plena de ranxo sobrer i es van posar a repartir macarrons entre la gent del poble. Hi vaig anar amb una cassoleta que em va donar l'àvia i, amb poc més de set anys, vaig viure el meu primer fracàs. Quan em va tocar a mi, amb cara trista vaig dir al soldat que m'havia omplert mitja cassoleta: «*Por favor, ¿me puede poner más, que tengo a mi padre enfermo?*». No em va fer cap cas i, amb gest autoritari, em va despatxar.

Gràcies a aquest fracàs, l'endemà vaig fer la primera actuació de la meua vida. Canviant de tàctica, mutant l'expressió de nen trist per una de divertida, de golafre devorador, i posant els ulls quasi en blanc, vaig dir al soldat: «*Llénemelo al máximo, por favor, ¡son tan buenos!*». I aquí vaig triomfar perquè el bon italià, divertit, em va omplir tota la cassoleta de macarrons.

No sé si aquesta anècdota ha estat decisiva a la meua vida gastronòmica però em sembla que sí que ho ha estat en el meu vesant de publicista. El cas és que des de sempre tinc una manera de

viure tot allò relacionat amb el menjar prou especial, fins i tot diria que és una manera contagiosa. Recordo un tiet de la meva mare que un dia, per Setmana Santa, després de dinar plegats, em va dir: «Si un dia et quedessis sense feina recorda que jo pagaria per menjar a la teva taula». Ho va dir de tant que em va veure fruir amb aquell àpat.

Al col·legi, on em quedava a mitja pensió, per dinar donaven sovint *corned beef*, una carn en conserva que es veu que venia de l'Amèrica del Sud. La taula la compartia amb tres companys. A cap d'ells els agradava aquell plat, però a mi sí, i molt, i ho exterioritzava sincerament. Feia tan bona cara, que quan tornava a tocar me'n servien una ració triple.

El fred d'un tret a l'esquena

El segon estiu de la guerra, els tiets rics de la mare, el Juan i la Mercedes, varen convèncer els pares perquè anéssim a viure a Vilassar de Mar. Ens varen llogar una casa a tocar de la seva, amb l'argument que allà estaríem tranquils, sense bombardeigs, i que la família s'havia d'ajudar. L'avi ja no vivia i la meva tieta Rosita, que sempre va ser molt ella, va preferir quedar-se a Barcelona.

D'aquella llarga estada en conservo records ben diferents: sol i platges, el jardí dels tiets, folrat de palets de riera, i les tertúlies amb els pares, tan riallers. Començava a passar-m'ho bé amb el món de la gent gran. Però un dia es produí un canvi dramàtic: arribà un automòbil gris amb tres policies de paisà, detingueren el pare i se l'endugueren. La mare es posà malalta. Sempre havia estat delicada del fetge, i recordo que solia seguir un règim molt sever, sense fregits, ni pastissos, ni ous: res de greix.

Després de la detenció del pare, la mare va empitjorar i no es va moure del llit. Del pare només en teníem notícies molt de tant en tant; notícies que ens arribaven indefectiblement mitjançant la tieta, que era, des de sempre, la més decidida i valenta de la família. Un cop per setmana l'anava a veure a les diferents presons on

l'anaven confinant, en llargues caminades per una Barcelona on cada cop més sovint hi plovién bombes.

Just en acabar-se la guerra, el pare, ja alliberat, vingué a Vilassar i, amb un sorprenent bon humor, que no sabrem mai si el forçava per a nosaltres, ens explicava les experiències que havia viscut, sense dramatitzar gens ni mica. Eren detalls de vivències, peripècies, petites coses si es vol, però hi havia el fil invisible de la seva callada voluntat de no deixar-se abandonar, mai, ni en la pitjor de les circumstàncies. Em va impressionar, especialment, quan explicava com es feia el llit cada dia amb un diari que estenia a terra com a llençol. L'endemà al matí, el plegava i, l'endemà, se'l tornava a fer. Jo al·lucinava. El motiu del seu empresonament no va quedar mai gaire clar, però devia ser, probablement, perquè varen trobar uns papers d'un venedor de la Llotja que era col·laboracionista, o que devia estar en l'entramat del que llavors se'n deia la Quinta Columna, i entre aquests papers hi havia albarans comercials amb el seu nom. L'alliberament del pare es va produir al carrer de Sant Elies, on hi havia una de les txeques més famoses. Els alliberaven per grups i la cosa va anar molt lenta. Quan li va tocar el seu torn, jo sentia un fred a l'esquena, com si els haguessin de disparar un tret.

El rei del Poblenou

El pare, Leopoldo Pomés Pasqual, era proveïdor de safrans i matèries per a l'alimentació. Tenia molts clients, entre els quals n'hi havia de coneguts, com la Nestlé. Havia treballat d'ajudant d'un tiet seu que tenia un negoci de cereals. Però llavors, en comptes d'establir-se en una fàbrica, es posà d'agent comercial i buscava per als clients matèria primera; tenia tan bon gust que se'n refiaven i li deien: «Tu mateix».

Era nascut al Poblenou. No és que fos guapo però era molt atractiu i molt simpàtic i mai de manera impostada. També era molt detallista, molt atent i apaivagador: si dos amics discutien, procurava, tot donant la raó a qui la tingués, no fer tan forta la

culpa de l'altre. Sempre era així, per això era tan buscat com a amic. Potser per aquesta actitud, quan hi havia alguna festa al Poblenou, força noies hi afegien sempre quan se les convidava: «si no hi ve el Poldo, no vinc». O així m'ho explicà el Marquet, el barber que venia a casa, mentre em tallava el cabells. «Ui, el teu pare! El teu pare era el rei del Poblenou. El dia abans de casar-se, encara es feien apostes de si pujaria a l'altar o no».

El pare es va cultivar ell mateix. El seu pare, nascut a Reus, treballava en una fàbrica de vidre com a bufador, que és una feina dura però ben pagada. Vivien al Poblenou. Es quedà vidu i sol amb dos fills petits. Sense saber què fer amb dues criatures, va enviar el meu pare a un internat de capellans, a prop de Reus. De la filla Paquita se'n va fer càrrec una tia que vivia a Sevilla i la nena no només es va criar en aquella ciutat, lluny del pare, sinó que s'hi va quedar tota la vida. El pare fou un estudiant modèlic, amb matrícules d'honor. Als dotze o tretze anys, quan va tornar a casa per les vacances d'estiu, va plantejar al meu avi que els *padres* del col·legi li havien proposat d'ingressar al seminari perquè volien que fos capellà. L'avi, llest, no li posà cap inconvenient, tan sols li va dir: «Em sembla molt bé, si així ho vols. Però ara, si hi estàs d'acord, passes les vacances aquí al Poblenou, i després en tornarem a parlar». No se'n va parlar mai més. El Poblenou de començament de segle xx era un barri obrer amb gent molt modesta, però oberta i participativa i el pare s'hi va acomodar; amb matrícula d'honor, és clar.

Déu ho veu

No me n'he adonat, en el fons, fins fa ben poc, però la lliçó primera que em va donar el pare és la recerca, la satisfacció per l'obra ben feta. Per explicar-ho em serveix perfectament l'explicació de l'Oscar Tusquets sobre les escultures del Partenó al seu magnífic llibre *Dios lo ve*. Aquestes escultures, tot i que es troben enganxades a la paret, pel darrere no són planes sinó que estan perfectament acabades perquè l'home no les veu però Déu ho veu tot.

Això m'ensenyà el pare amb la seva conducta, d'una manera gairebé silenciosa. Era com un homenatge tàcit a la feina ben feta. Donava una importància tremenda al treball en si mateix: tot ha de ser de veritat i ben acabat.

A casa hi tenia una màquina d'escriure Underwood. Jo jugava a fer coses amb ella. Picava lletres sense gaire solta ni volta, alguna frase sense gaire sentit... Un dia, arriba i em veu allà i em diu: «Està bé, això que vols fer, però mira...». Va agafar un sobre, el posà i prosseguí: «Un sobre està pensat per enviar i rebre una carta o una informació; per tant, cal que cada espai estigui posat al servei de facilitar aquesta comunicació; o sigui, que com més ordenada i pensada, millor aniran les coses per facilitar la transmissió d'allò que vols dir a l'altre. Fixa't en el sobre, que té aquesta forma apaïxada: el primer que hi has de veure aquí, més a l'esquerra, és l'adreça...». Vaig entendre-ho perfectament: era allò de Déu ho veu. M'ho demostrà un munt de cops més. A casa, per exemple, hi havia un piano. I no hi havia manera que el pare el toqués. Li deies, gairebé suplicant-li: «Va, pare, toca el piano». I ell: «No, no, perquè no ho faig prou bé». S'aplicava a ell mateix aquell rigor que transmetia serenament als altres, de la mateixa manera que a mi no em deixava cantar perquè deia que desafinava. Però tant li vaig donar la llauna, que un dia hi va accedir i va tocar. No va ser res, tan sols va tocar uns quants minuts, però em vaig emocionar. Ho va fer tan bé, amb tant de sentiment, amb silencis i pujades...

El pare era força melòman. Cada diumenge al matí anàvem al Palau de la Música, on feien uns concerts populars que costaven tres pessetes. Les entrades les hi guardava el primer oboè de la banda municipal, que era amic seu. «Les trompes no són extraordinàries..., és important que els metalls no ofenguin les cordes...», comentava. Era molt sibarita, en això, com en el fons ho era amb el menjar, el vestir... Ho era en tot, vaja. També quan escoltava música a casa. Tenia una col·lecció de mig miler de discos (gravacions que no podien ser de qualsevol mena perquè havien de ser sempre les millors, generalment de la Deutsche Grammophon), i quan les posava tenia el costum de dirigir els compassos amb la mà. Amb els anys, li vaig regalar una batuta. Li va fer molta il·lusió i la va fer

servir força, allà a la sala, rigorosament concentrat. En el pare hi havia un afany de perfecció que potser he heretat; només potser.

L'elegància amb una bata senzilla

També li agradaven el flamenc i els toros. Anava del Poblenou al centre de Barcelona a peu per estalviar-se dos rals i poder comprar l'entrada... Jo hi havia arribat a anar amb ell. No li agradaven els toreros suïcides sinó els que se sabien fer amics del toro. Un dels seus preferits es deia Domingo Ortega, un torero molt intuïtiu però de dots extraordinaris. També havíem vist torejar Manolete. Era impressionant perquè semblava que el toro l'anava a enxampar cada vegada. El pare l'entenia, però deia: «Algun dia el toro l'agafarà, perquè no l'havia d'haver portat així, l'havia d'haver conduït aixà...». Manolete era molt prim, semblava algú d'un quadre d'El Greco, i desprenia una aura misteriosa.

El punt auster que transmetia Manolete agradava al pare. Aquest gust es podia veure fins i tot en els marcs dels quadres de casa, un pis sobri on no hi havia cap moble que no fos necessari; l'única peça bona que teníem era un barguenyo, al passadís. També es notava en determinats comentaris que feia sobre la manera de vestir. Li agradava la senzillesa, no podia suportar la falsa elegància, empolainar-se, presumir de segons quines coses; ni portar or, segons com. Odiava les sabates *topolino*, per exemple, com tots els guarniments superflus, perquè, en el fons, no suportava la falsedat, el luxe banal o els espectacles amb oripell i la gent mal vestida, que distingia clarament de l'anar senzill.

Crec que jo vorejava els catorze anys quan el pare em va dir una frase que em va impressionar i que penso que he fet meva intentant aplicar-la a tots els aspectes de la vida: «L'elegància és una noia amb una bata senzilla lligada a la cintura».

El pare també distingia entre el posat dels actors anglesos i els nord-americans. Dels primers deia que anaven sempre molt marcats de cos i que els altres anaven més *suelos*, tot elogiant presències com les de Cary Grant, William Holden o Gregory Peck; gent, deia

ell, amb «una elegància gens exagerada, molt natural». Ell ja hi anava una mica, així. Es comprava la roba a Can Pellicer, una de les grans sastreries del Passeig de Gràcia, que representava aquesta elegància natural. Jo també hi vaig anar molts anys. Veient ara fotografies de l'obra del modista Giorgio Armani, se'm confirmen la raó i el criteri tan anticipats del pare perquè, en realitat, Armani fa avui el que ell fa anys ja deia que era l'elegància. El luxe és el plec ben fet. I trobar, avui, un bon sastre, un bon manyà, o un taxista que sigui simpàtic i porti el cotxe impecable no és fàcil! Si per atzar trobes un bon taxista, he observat que acostumen a tenir un Toyota, que permet una conducció gens brusca i silenciosa. Diuen que aquests cotxes poden fer 500.000 quilòmetres sense entrar al taller. El comportament humà és, en el fons, tan senzill... O potser no tant.

El pare era un observador finíssim i sortir a passejar amb ell sempre era estimulant. Sobretot recordo el dia que em va fer notar els gestos estranys que fan moltes persones quan caminen soles pel carrer. La mateixa observació em va resultar estranya i vaig quedar un punt perplex; però, al cap d'una estona d'observar, vaig començar a detectar gestos ben rars en la gent! Encara avui, de vegades, practico aquest passatemps del qual potser he fet una filosofia de vida: això de mirar, mirar i mirar.

Allò de l'elegància de la bata lligada em ratifica la transcendent influència del pare a la meva vida. Al fil d'aquesta senzilla anècdota em segueixen apareixent una colla de detalls sobre els seus gustos, preferències i comentaris, així com les petites observacions de les coses quotidianes que em confirmen l'enorme sort que vaig tenir de poder assimilar-los. Si hi ha algun precedent de fil artístic a la meva vida és el pare. No crec que pensés que em donava lliçons. Vull creure que li agradava compartir el que sabia amb el seu millor amic, que era jo.

Convocant l'esperit de la mare

El pare era un home d'esquerres, amb molt de criteri, poc tolerant amb el desordre, amant de les coses ben fetes, de no abusar de

ningú, bon treballador, home de pocs discursos polítics i de mentalitat molt més oberta que la mitjana de l'època. Potser devia ser proper a l'Esquerra Republicana d'abans de la guerra. La mare anava a una mena d'agrupació no sindicalista de noies i era bastant més esquerrana que el pare. Crec que es van conèixer en un despatx on la mare feia de secretària i el pare anava per feina. La mare, la Julia Campello Torrents, era una mica tímida perquè era un xic alta i quan entrava als llocs tothom se la mirava, cosa que li provocava una certa tibantor. Llegia amb assiduitat i potser per això era una gran narradora. O a l'inrevés. El fet és que, dinant o sopant, explicant les coses tenia una gràcia tremenda, ben natural. La llàstima és que sempre va estar molt delicada de salut i patia uns còlics hepàtics que jo, amb els anys, vaig heretar.

Els pares feien una parella molt maca, però ella va tenir un final molt dur. La mare va morir amb només quaranta-vuit anys d'un fibroma a la matriu que es va escampar. Per casa van desfilar un munt de metges, i fins i tot un capellà que feia medicina alternativa. El pare no va escatimar ni un cèntim en metges. També en va venir un que aleshores era el més famós de Barcelona; es deia Agustí Pedro i Pons, i va fer un dictamen definitiu. Durant el procés, la mare va patir una embòlia que no la va matar però que ens la va deixar totalment fora d'aquest món. Aquella situació era tan desagradable i trista que, en la darrera intervenció que li van fer, jo desitjava que es morís, fins i tot resava perquè fos així. Temia que la situació acabaria tornant boig el pare. Mentre va estar molt malalta, jo la passejava en cotxe cada dia, la duia a fer un tomb pel parc més proper, i així la distreia. A vegades, el pare la portava al teatre si sabia que a l'obra hi havia pallassos i coses així, perquè quan sortia el pallasso de les bufetades de vegades aconseguíem que tornés, per uns brevíssims instants, a aquest món i, miraculosament, rigués una mica.

Jo l'havia vist passar-se moltes hores nocturnes rere la porta del pis, amb camisa de dormir, guaitant per l'espill fins que el pare, cap a la matinada, s'hi acostava i li deia: «Apa, anem a dormir...». I ella feia uns sons guturals i uns gestos per desfer-se de l'abraçada del pare que eren terribles. Aquell període tan trist va

durar un any i els pares no van deixar mai d'estimar-se. A casa, s'escoltava força la ràdio els diumenges a la tarda i quan tocaven música s'aixecaven de les butaques i es posaven a ballar, allà mateix, al menjador. Era una demostració més de com s'entenien de bé. Un diumenge, quan la mare ja havia entrat en aquell estat absent, es va fixar en un anunci de la darrera pàgina de *La Vanguardia* de la Joieria Roca i el va assenyalar amb força, acompanyant-lo d'un sogutural. L'endemà, el pare va aparèixer amb una capsa amb tot allò tan bonic que sortia a l'anunci: un mirall, un raspall, un altre raspall més curt, una polvorera i unes capsetes, tot de plata. La mare es va posar molt contenta; van parar tot allò sobre la catifa del menjador i es van abraçar, rodolant per l'estora. Encara ho conservo tot.

El pare, temps després que la mare s'hagués mort, em va dir: «Si almenys s'hagués quedat amb nosaltres ni que fos d'aquella manera...». Ell preferia tenir-la fins i tot en aquell estat mental que patir la seva absència. L'habitació dels pares era porta per porta amb el laboratori fotogràfic que, amb els anys, jo m'havia muntat a casa. En passar pel dormitori d'ells dos, una nit que la porta estava entreoberta, quan la mare ja era morta, vaig veure el pare assegut al llit. A les mans, no vaig saber què hi tenia. Ell estava mig d'esquena. L'endemà, en tornar a anar a revelar uns negatius, el vaig veure un altre cop, exactament igual. Al cap d'uns dies, en trobar-lo en la mateixa posició, em vaig atrevir a entrar i preguntar: «Pare, què hi fas, així?». I em va respondre, amb veu molt baixa, gairebé com si s'ho digués a ell mateix per provar de materialitzar l'encanteri: «Cada nit intento somiar amb ella i no ho aconsegueixo». El que feia el pare era posar-se una foto de la mare a les mans i repassar records per intentar que el seu mal dormir quedés impregnat de bons somnis.

Quina barra!

Quan esclatà la Guerra Civil jo tenia cinc anys i vivíem en un principal del carrer de Nàpols amb els avis i la tieta Rosita, germana de la meva mare, que després es va quedar a Barcelona tot i els

bombardeigs. Quan sonava l'alarma, tots els veïns baixaven a casa nostra com si anessin a un refugi. I allà hi havia una gran fotografia de l'avi Federico, vestit de bandoler amb una manta zamorana, muntat a cavall i amb un trabuc. Havia fet d'extra en alguna pel·lícula. Un dels veïns, tot i aquella situació tensa, va voler fer un comentari distès i, en principi, divertit: «Caram, el senyor Federico és tot un artista de cine». «Sí, artista..., ja pot comptar!», li va etzibar la meva tia, gairebé tallant el bon senyor.

L'avi, és clar, tenia un bon historial. Físicament, Federico Campello era un home alt i fort i imposava. Pensant-ho bé, ara entenc que treballés en el cinema, no de galant, és clar, però sí que hi podia haver papers adients per al seu físic. De l'àvia, en canvi, en tinc un record molt gris; no aconsegueixo reviure cap moment de la seva presència física, quasi com si no tingués res a veure amb nosaltres i, encara menys, amb l'avi. L'avi no vivia sempre a casa amb nosaltres i, segons deia la tieta, «ni falta que fa». Aviat vaig veure, més que entendre, que era una persona no volguda. Amb el temps i ara, amb la *moviola* mental que aviva els records, he comprès el seu desprestigi als ulls dels meus pares i de la tieta. M'hi ha ajudat que he trobat diverses fotografies en què surto jo, als sis o set anys, suposo, tot *mono* i rodejat de plantes, en un decorat de fotògraf de galeria. El més curiós és que n'hi ha quatre o cinc en el mateix lloc, fetes naturalment pel mateix fotògraf, però amb petits detalls diferents i variants gairebé imperceptibles. Les imatges m'han dut a la memòria una conversa que el pare va tenir amb la mare i la tieta i que jo, llavors, no vaig acabar d'entendre del tot. Vaig enxampar el pare dient-los que l'havia anat a veure el fotògraf explicant-li un *sainete*, com en deia, tot queixant-se perquè la seva dona s'entenia amb el senyor Federico. El pare, quasi mig rient, deia que li havia respost: «Això no m'ho expliqui a mi, digui-li a la seva senyora!». Clar que em portava sovint a retratar, l'avi: jo posant cara de bon nen per al fotògraf, amb sessions ben llargues, mentre ell passava l'estona amb la dona del fotògraf, una rossa molt simpàtica i guapa. Per acabar-ho d'adobar, l'aventura li sortia barata, al senyor Federico, perquè tenia les galtes de fer pagar al meu pare les fotografies. Quina barra!

Per casa, l'expressió *quina barra!* era molt habitual. La tieta l'emprava sovint quan parlava de l'avi amb la mare. Quan jo ja rondava els setze anys, si alguna nit sortia i arribava tard, la tieta em deia: «Seràs com el teu avi». La veritat és que vaig acabar arrossegant el seu espectre, i em despertava un sentiment d'entre admiració i rebuig. El senyor Federico va acabar muntant una agència de models i extres per al cinema. Com és fàcil d'imaginar, bàsicament la contractació es produïa sempre amb senyores joves i de bon veure, models. I això, quan tens poca edat, et marca una mica. Una vegada que jo estava mig enfebrat, em va venir a veure, i em portà un anell de plata en el qual hi havia un retrat de l'àvia. Era un anell molt tronat, i potser va ser la primera lliçó de mal gust, moral i estètic, que vaig rebre. Aquell anell no te'l podies posar de cap manera. I, és clar, vaig pensar: «Quina barra!».

L'avi es va morir uns quants anys després i jo quasi no me'n vaig assabentar. Era una presència molt llunyana per a mi, com les aventures pròpies del seu tarannà. La tieta, que sempre havia estat la més crítica i sorollosa, tampoc ens n'informava gaire, però un dia que jo era sol a casa varen telefonar per comunicar-nos que el senyor Campello s'havia mort.

Vist amb els anys, per a la meva formació moral i artística, segurament que va exercir una certa influència incòmoda. La tieta, especialment, me'l recordava quan jo feia alguna cosa que li semblava incorrecta, com arribar tard, no fer els deures, no anar a missa i altres pecats relacionats amb les faldilles. «Ja t'assembles al teu avi», o «Com més gran més ens fas patir, com ell», o «Si segueixes així, disgustaràs la teva mare». Per reacció profilàctica, quan la tieta em feia aquests comentaris em tornava la imatge del fotògraf, les seves banyes i, el més fort, somiava la seva senyora, que era molt guapa. Sí, sí, ho recordo com una iniciació al meu futur món de transgressió. Cada dia quan anava a dormir, no resava les meves oracions i procurava adormir-me amb el desig que aquella rossa esplèndida i casada em fes cas en els meus somnis. La meva ment va estrenar un nou al·licient: la consciència de transitar per territoris prohibits i pecaminosos. Una nit ho vaig aconseguir. En el somni ella reia, reia i es despullava, i fins i tot em deia: «Vols

que et faci les fotografies jo? Vine, vine...». Vaig començar a experimentar una sensació molt estranya, un dolor desconegut i compulsiu al *pito* (ningú no en deia *sexe*, llavors), com si m'estigués morint d'una manera meravellosa. Em vaig despertar i me'l vaig agafar: estava dur com mai i el dolor va ser més intens, com si una carícia d'una electricitat divina em penetrés per tot arreu. Després, parlant amb el meu millor amic, vaig entendre que m'havia fet la primera palla de la meua vida. L'endemà em vaig llevar amb la por que tothom m'ho notés i vaig fer veure que estudiava. La tieta, en fer-me el primer petó del dia, em digué: «Veus? Així m'agrada, que siguis un nen ben maco». Ara, el barrut era jo... No vaig pensar en l'avi, però sí en aquella senyora rossa, i amb l'acte que havia estrenat; la sensació de morir de plaer i amb la consciència del pecat i de la irremeiable certesa que ho repetiria.

Propósito de enmienda

Sempre he estat un purista i, les vegades que no, que han sigut unes quantes, m'he sentit ple de remordiments. En això, tan arrelat i tan de sempre, no s'hi pot fer més. Me n'he adonat fa anys però si fa no fa tot segueix igual. Continuo patint i lamentant-me però... sempre espero «la pròxima».

Propósito de enmienda, deia l'oració que resaves quan et confesses. Quan la vaig entendre vaig deixar d'anar a combregar. Jo no podia combregar en pecat mortal sabent com sabia que hi havia un pecat que no podia deixar de fer. Les famoses *acciones impuras* eren, precisament, el que més m'agradava. Mai més podria pensar en els malucs de la meua veïna Palmira. Mai més podria imaginar-me la Rita Hayworth traient-se el guant per a mi tot sol. Sabia que a tot això no hi podia renunciar per sempre més. Per tant, el *propósito de enmienda* era impossible. Si almenys m'haguessin fixat unes dates d'abstinència, tipus «estaràs tres mesos sense masturbar-te», o «aniràs mig any pel carrer mirant on poses els peus però ai de tu si mires sabates i cames de dona!», m'hi hauria pogut pensar. També m'haurien pogut dir: «Veuràs tan sols pel·lícules de

Blancanieves i encara, perquè quan surt la bruixa, *cuidado!*». Tot això ho hauria pogut suportar amb un cert pragmatisme heroic. Però què volia dir el *propósito de enmienda*? Propòsit de no fer-ho mai més? Impossible. O sigui que em vaig instal·lar en el pecat, és veritat, però en el fons em sentia més digne que tots els companys de classe que cínicament anaven a combregar. Allò si que era una blasfèmia, un autèntic pecat mortal.

Minyones

La influència de les minyones ha estat cabdal per a molta gent. Abans, a segons quines cases, hi havia minyones, i a la meua vida n'hi va haver tres o quatre de fonamentals. Amb la primera de què tinc memòria hi vaig tenir un mal començament. Es deia Consuelo: devia tenir uns cinquanta anys, era una mica gran, molt forta, grassa, i tossudíssima. Per a mi va significar l'aparició de l'autoritat sobre la meua persona: ella era l'enemic en una guerra en què jo era, per primera vegada, el clar perdedor des del principi. Em tenia desesperat perquè m'obligava a menjar uns macarrons repel·lents que guisava ella, massa bullits, amb una salsa vermella llefiscosa; allò era ben bé com menjar sopa de macarrons. Havia arribat a fer-me'ls menjar per força. La lluita es produïa sempre al menjador, abans que arribessin els pares. La Consuelo, amb el plat a la mà, m'agafava pel braç i, forcejant, em feia seure al seu costat i començava una lluita sense treva per aquella repugnant pasta llefiscosa. Si ella m'agafava, jo també m'hi posava fort, pensant-me que podria desfer-me'n, però ella tenia molta més força que jo, és clar. Ara, en pensar-hi, no entenc per què no em vaig queixar a la mare: quasi semblava que aquesta Consuelo només fos a casa per subministrar macarrons al «rei de la casa», perquè potser va ser l'única minyona que recordo que no vaig veure mai per cap habitació. Per més que hi penso, no aconsegueixo invocar cap altra imatge seva. D'ella, a banda de la seva autoritària lletjor, només en recordo els seus immenjables macarrons.

Després vàrem tenir la Magdalena, que era el pol oposat de la

Consuelo. Era una noia alta i prima d'ulls verds, molt maca, amb les cames un pèl excessivament grosses i de turmells grossos, però pel que fa a la resta era molt proporcionada, sense estridències. La Magdalena tenia una simpatia natural que transmetia amistat, i ens vam fer molt amics; vàrem riure força, tots dos junts. També recordo quan l'ajudava a pelar mongetes, pèsols o faves. Ho fèiem a la galeria, que tenia molt bona llum i l'espai suficient perquè ella posés en una taula baixa les mongetes, per exemple, i dos coves més, l'un per tirar les peles i l'altre amb les mongetes triades i netes. Jo m'asseia a terra davant seu a la recerca d'una visió privilegiada. Ella, asseguda amb un dels coves entre les cames, anava triant llegums i jo, també; però, a més a més, jo, de tant en tant, entre pela i pela, dedicava les mans a fer una incursió per les seves cuixes. Allò m'agradava molt: jo devia tenir cinc o sis anys, potser set. Llavors, ella, mig rient, em barrava el pas i amb la punta d'un ganivet sense esmolar, m'anava punxant la mà i anava dient: «Nen, vaaa...!». Però jo, al cap de dos o tres mongetes més, hi tornava. La Magdalena em deia que era un dolentot, però sempre ho deia rient.

A l'estiu anàvem a l'Ordal, on la mare tenia una petita casa amb un pati a darrere i on al pare, si feia bo, li agradava fer-hi la paella. Allí, un dia, abans de cuinar, la Magdalena estava asseguda en un esglaó prenent el sol prop de la cisterna. Jo m'hi vaig acostar per darrere, la vaig abraçar i li vaig fer un petó a la boca, però el gest no li va agradar gens i em va clavar un bon mastegot. Allà el nen ja hi posava intencions... Possiblement, com a conseqüència d'aquest episodi, al cap d'uns dies em va presentar el seu xicot, un noi d'Ordal amb molt bona pinta que va ser molt simpàtic; tan simpàtic que em va semblar que coneixia perfectament l'incident del meu petó i també que l'havia seguit un bon clatellot.

Crec que un temps després vam tenir a casa una minyona que anomenàvem *la romana*, no recordo per què. A mi no m'agradava i, amagat al rebost de la cuina, m'apuntava tot el que feia, pas per pas, fins que vaig aconseguir tenir un informe de tots els seus moviments. Després, el vaig llegir al pare, i com més llegia, més m'a-

vergonya de la meua traïció, em sentia veritablement com un xivato. Al pare tampoc no li va fer gens de gràcia. Ara, quan hi penso, tampoc me'n fa a mi.

I després va arribar l'Emília, que estava, com diu l'expressió, com un tren. Era una noia alta de turmells fins, molt ben feta, pèl-roja, amb uns pits, una cintura i unes cames precioses. Però a mi el que més m'agradava d'aquella dona eren els seus canvis constants de sabates. Durant una bona temporada, cada dia m'acompanyava al col·legi i no hi havia trajecte sense *piropos* més o menys matussers dirigits a ella, però molt sovint els païos més espavilats m'utilitzaven a mi com a preàmbul per comunicar-s'hi. «Alça, nano, quina parella que portes!», «Alça, xaval: tu si que tens sort a la vida!». Però n'hi va haver un que va dir: «Sou la parella més maca de Barcelona!», i aquest va fer diana perquè l'Emília, que no feia mai gens de cas a totes aquelles atencions, en aquella ocasió va mostrar el millor dels seus somriures i, agafant-me ben fort, li va donar les gràcies. Em va semblar molt bé i recordo que immediatament vaig pensar: jo també li hauria d'haver donat les gràcies.

Mitges negres i iogurts

No vaig ser mai un gran estudiant i a l'escola no m'hi trobava a gust. Bé, dic mentida: l'única vegada que hi vaig anar amb alegria va ser quan de ben petit, abans de la Guerra Civil, em van portar a l'Escola Montessori. Allà m'ho passava d'allò més bé, recordo que jugava molt, que no ens renyaven mai i que tots els mestres eren molt amables i ens feien sentir algú. Però tot just acabada la guerra, vaig rebre la primera gran bufetada quan em van dur als Hermanos de la Doctrina Cristiana. Encara en tinc present la foscor, d'aquell lloc, tots vestits de negre, amb una llum tènica que penjava d'un sostre que era molt i molt amunt. Als Hermanos ja no eres ningú.

Alguna cosa es devia ensumar el pare perquè es va assabentar que al Passeig de Gràcia hi havia una escola amb professors que

havien estat a la mítica i avançada Escola Blanquerna de l'època de la República, allà a Via Augusta amb Aribau, sota el mestratge del pedagog Alexandre Galí, que també havia estat director de la Montessori. Es deia Institución Cultural Femenina, però allò no va rutllar gaire bé. Va resultar un desastre, si més no per a mi. Era l'antiescola; no sé com els hi anava, a les noies, a les seves classes, però a la dels nois no ensenyaven res de res. Érem només set o vuit nanos, d'edats diferents; jo era dels petits; però no ens estaven gens a sobre: ens passàvem el matí explicant-nos coses entre nosaltres.

Del pas per la Institución Cultural Femenina em queda només la visió de la Señorita Ceña. Crec que em feia Llatí. Morena de cabells, era una dona ja una mica gran, però era l'única d'aquell entorn que anava maquillada, arregladeta, cosa que contrastava una mica en un entorn gris també d'esperit. No era maca, però sí que tenia unes cames encara boniques que et feien fixar-t'hi; més que res perquè duia unes mitges negres molt de l'època, que tant m'acabarien marcant a la vida. Però atès l'èxit acadèmic, els pares es van decidir a portar-me als germans Maristes que hi havia al passeig de Sant Joan.

Jo, mentrestant, anava molt endarrerit: no sabia fer els trencats ni les arrels quadrades. No sé si va ser per això que dels Maristes vaig saltar, ja una mica més grandet, a una petita escola, l'Academia Práctica. D'aquella època m'ha quedat gravat que els pares em donaven una pesseta perquè, a la tarda i de tornada cap a casa, em prenguéssim un iogurt en una granja que em venia de passada. Però jo el que feia era comprar-me xurros. A casa, aviat van sospitar que no em menjava els iogurts i em van demanar que portés la gometa amb què es lligaven les tapes dels pots com a comprovant que em menjava el maleït iogurt. I el que vaig fer va ser entrar a la granja, dedicar molta estona a prendre'm l'invent làctic i a observar els altres clients. A mesura que les taules anaven quedant buides jo recollia totes les gometes disponibles. Amb aquell sistema ja en tenia per uns quants xurros...